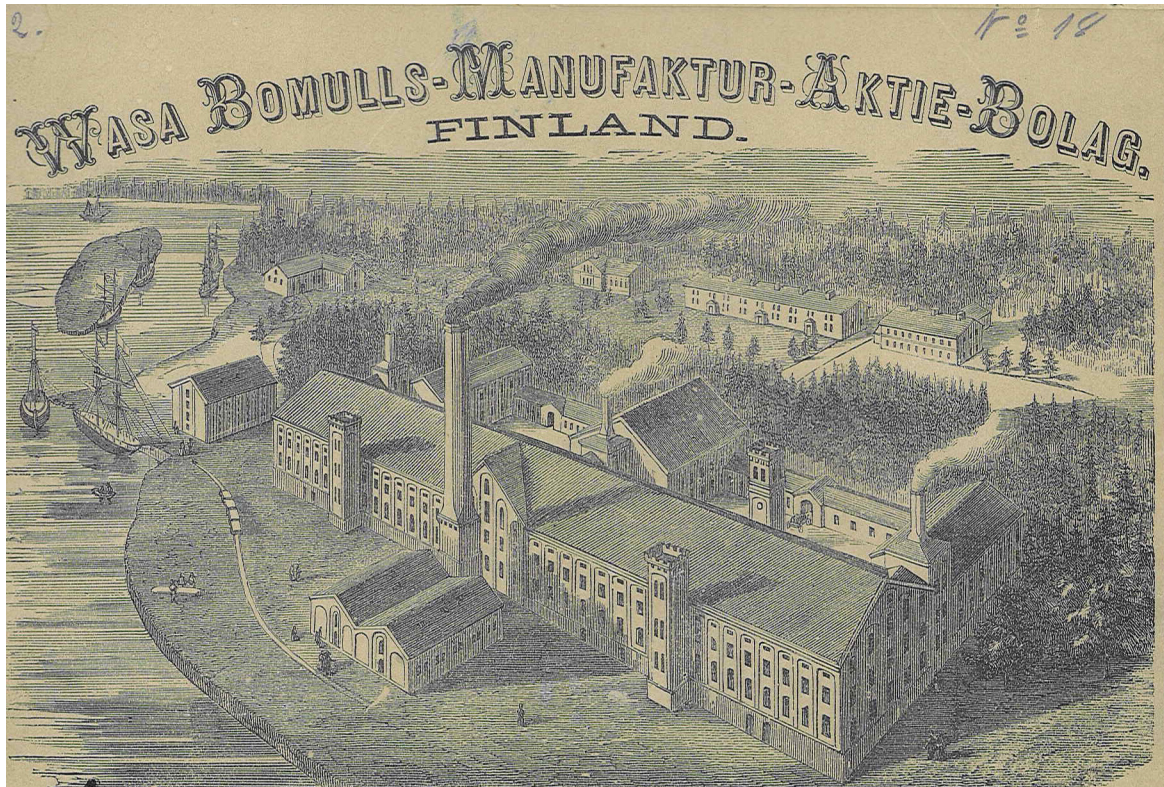

VAASAN PUUVILLATEHDAS OY PÄHKINÄNKUORESSA

TEHTAAN PERUSTAMINEN

Kauppaneuvos August Alexander Levón perusti Vaasan Puuvillatehdas Oy:n vuonna 1857. Tampereen, Turun ja Forssan puuvillatehtaat olivat tuolloin jo olleet toiminnassa muutaman vuosikymmenen. Puuvillakankaat alkoivat yleistyä ja niiden kysyntä Venäjän markkinoilla oli kasvussa. Alkupääoman investoinneilleen A.A. Lévon otti suurelta osin omistamansa Vaasan höyrymyllyn voitoista. Raakapuuvillan tuonti Amerikasta oli edullista ja kehruukone-tekniikkaa oli saatavilla Englannista. Työväkeä tehtaaseen oli helposti saatavilla Vaasan ympäristöseuduilta.

TEHDAS KASVAA

Aluksi tehtaassa valmistettiin vain puuvillalankaa. Suomen kasvava teollistuminen ja yhteiskunnallinen kehitys näkyivät selvästi tehtaan tuotannossa 1860-luvulta lähtien. Ensimmäinen kutomo vihittiin käyttöön vuonna 1869. 1880-luvulla tehtaan tuotanto kaksinkertaistui puuvillakankaiden kysynnän kasvun myötä. 1890-luvulla rakennettiin uusia tehdashalleja mm. uusi kutomohalli. Puuvillateollisuus oli tuolloin seitsemänneksi suurin teollisuudenala Suomessa. Vuonna 1897 tehdas työllisti 1000 henkilöä. Tuotannossa erikoistuttiin kuviollisiin kankaisiin ja ompelulankaan. Muutaman vuoden ajan valmistettiin myös kalaverkkoja.

SOTA-AIKA JA UUDET TUOTTEET

Ensimmäisen maailmansodan aikana tehtaen tuotanto notkahti raakapuuvillan ja väri-aineiden toimitusten vaikeuduttua. Tehdas toimitti puuvillatuotteita valkoisten joukkojen tarpeisiin vuoden 1918 sodan aikana kunnes raaka-ainevarastot loppuivat toukokuussa. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen työvoimapula koitteli tehtaen toimintaa. Monet työntekijät olivat muuttaneet pois tai vaihtaneet alaa sotavuosien aikana. Kansainvälinen kilpailu kiristyi ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Vaasan Puuvillan täytyi kilpailla hinnoista englantilaisten, saksalaisten ja ruotsalaisten tehtaiden kanssa.

Tuotanto laajeni froteekankaisiin, urheilukenkien valmistuksessa käytettäviin kankaisiin ja suosittuun ruutukuvioiseen puuvillakankaaseen. 1930-luvulla tehostettiin yhteistyötä eri puuvillatehtaiden kesken ja tuotannon painopistealueet jaettiin eri yksiköiden kesken. Tällä tavoin pyrittiin parantamaan kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla ja välttämään sisämarkkinoiden kilpailutilanne tuotantolaitosten välillä. 1930-luvun lopulla tehdas työllisti 1400 työntekijää.

Toisen maailmansodan aikana tasainen kehitys Vaasan Puuvillatehtaassa pysähtyi. Raakapuuvillan ja koneiden toimitus loppui ja tehtaen täytyi löytää uusia ratkaisuja toiminnan jatkamiseksi. Vuonna 1942 aloitettiin paperinarun ja –kankaan valmistus. Tuotantomäärät laskivat puoleen entisestä ja kaikki valmitettavat tuotteet menivät sairaalan ja armeijan käyttöön.

FUUSIOITUMINEN

Sodan jälkeen tuotanto kasvoi voimakkaasti mm. kotimaisen vaatetusteollisuuden nousun myötä. Myös kotitalouksien kulutus kasvoi. 1950-luvulla tehtaen työntekijöiden lukumäärä nousi jälleen 1400 työntekijään ja ajoittain työvoimasta oli jopa pulaa. Työväkeä muutti Vaasaan myös muista puuvillatehtaista.

Kansainvälisen kilpailun ja kasvavien tuotantokustannusten vuoksi tehtaen toimintaa piti jälleen organisoida uudelleen 1960-luvulla ja vuonna 1963 Vaasan Puuvillatehdas fuusioitui Finlayson-Forssa Ab kanssa. Vaasan tehtaen tuotannossa säilyivät suosittu ruudullinen puuvillakangas, painetut sisustuskaanat ja ompelulanka. Kehräämö lakkautettiin kannattamattomana vuonna 1968. Edullisen vesivoiman puute heikensi Vaasan tehtaen asemaa Finlayson-konsernissa.

Kun Porin Puuvilla Oy fuusioitui Finlaysoniin vuonna 1973 vastasi Vaasa ainoastaan 8% konsernin tuotannosta. Viimeisinä vuosina tehdas työllisti 300 henkilöä, jotka pääasiallisesti työskentelivät ompelulangan valmistuksessa. Keväällä 1980 tuotanto keskitettiin Finlayson-konsernin muihin tehtaisiin ja Vaasan Puuvillatehtaan koneet Palosaarella hiljenivät.

TEOLLISTUMINEN JA TYÖVOIMA

Suomi alkoi teollistua voimakkaasti 1880-luvulta lähtien. Työvoima kasvaviin puutavara- ja tekstiiliteollisuuden tehtaisiin tuli suurelta osin maaseudulta. Maaseutuyhteiskunnassa lapset osallistuivat maatalon töihin jo pienestä pitäen. Tytöt saattoivat lähteä kodin ulkopuolelle piikomaan jo 7-vuoden iässä. Samanikäiset pojat saattoivat aloittaa vakituisen työskentelyn sahalla tai puutöissä. Ensimmäinen työaikalaki säädettiin vasta 1880-luvulla. Siihen saakka 8-vuotiaat saattoivat tehdä jopa 13-tuntista työpäivää.

Teollistuminen muutti ihmisten käsitystä työajoista ja työvuoden kulusta. Maatalousyhteiskunta perustui kausiluonteiseen työntekoon: kesällä työskenneltiin lähes kellon ympäri kun taas talvikausi oli hiljaisempaa lepoaikaa. Sähkövalo mahdollisti työskentelyn pimeään talviaikaan valoisassa sisätilassa myös ympärivuorokautisesti. Kausiluonteisesta työnteosta siirryttiin vähitellen vakiintuneisiin kiinteisiin työaikoihin. Tehtaassa työvuorot olivat alkuaikoina pitkiä. Vuonna 1917 säädettiin laki kahdeksantuntisesta työpäivästä. Samana vuonna astui voimaan myös laki, joka kielsi työsuhteen solmimisen alle 14-vuotiaan kanssa. 1900-luvun vaihteessa osallistui moni lapsi perheen elannonhankintaan käymällä töissä koulun käynnin sijaan.

Teollistumisen myötä kaupunkeihin kasvoi työväenkaupunginosia. Mm. Vaasan Palosaarelle rakennetussa Kapernaumin työväenkaupunginosassa perheet asuivat ahtaasti. Yhdessä hellahuoneessa saattoi asua useampi perhekunta. Asumismukavuuksien taso oli sama kuin maaseudulla. Sisävessan sijaan oli ulkohygyssit, ja puuhella toimi sekä asunnon lämmön lähteenä että ruuanvalmistuspaikkana.

LÄHTEET:

Leinamo, Kari: Valmistettu Vaasassa. Neljä vuosisataa teollisuutta. Vasa 2006.

www-sivut:

Satakunnan museo, Teollisuustyön jäljillä. <http://www2.pori.fi/smu/sivut/index.php?p=456>
Helmikuu 2011.

Suomen teollistuminen vuosisadan vaihteessa. www.tulsavo.fi/tarmo/kirja/1.htm